

GORBAČOV: ETO VAŠE DĚLO...

Máme ještě v paměti pokrytecká slova Brežněva z prosince 1967, když se vyjádřil ke krizi uvnitř KSČ: Eto vaše dělo... Ano, byla to naše věc, ale když Brežněv dal v noci na 21. srpen pokyn svým armádám k přepadení Československa, stalinská linie potlačování naší suverenity, která se táhla od válečných let, tím vyvrcholila. Zatím se žádný Brežněvův následník od této doktriny nedistancoval, ani ji nekritizoval. Když dostal letos v květnu Gorbačov otázku italského listu L'Unita o "událostech roku 1968 v Československu", odpověděl advokátsky: "Hodnocení událostí roku 1968 v Československu je především záležitostí československých soudruhů samých."

Podivná sofistika. Neměl by nejvyšší představitel SSSR sám hodnotit vojenský zásah a okupaci cizí země, kterou provedl Sovětský svaz? Cožpak Československo ohrožovalo a přepadlo SSSR? Což tu nezavraždili sovětsí vojáci desítky československých vlastenců? Což nezatklili československé představitele a neodvezli je potupně do Moskvy. Nebyli to Sověti, kdo nařídili tzv. moskevský protokol prodlužující vojenskou okupaci ČSSR?

Prostě: z toho se žádný sovětský představitel nemůže vyvléct. Je povinností SSSR odtažnout z Československa, před celým světem prohlásit svůj zásah za chybný, odsoudit jej a zavázat se odčinít vše, co se v jeho jménu stalo.

Dokud to neudělá Gorbačov, nemůže počítat s tím, že budeme vážně brát i další jeho politická stanoviska a projevy.

Jediný klad snad můžeme v jeho prohlášení nalézt. Řekl, že sovětská okupace byla správná, že byla na pomoc Československu, jak prohlašoval Brežněvův klan, a nechal si tak rezervu pro případnou pozdější kritiku tohoto zločinu, který patří k nejhaněbnějším v tomto století.

DÍTĚ SRPNA

Bilak, nejmožnější muž a pán nad veškerým uměním, tiskem, školstvím, ideologií a nad zehrněním politikou, bude mít letos v srpnu 70 let. I jemu tedy už záhy potáhne na osmdesát, i když dělá vše pro to, aby se to na jeho fyzickém vzezření nepoznalo. Požívá stejně jako jeho soukenovci jen vybraná a čvážená jídla, případně speciálně pro ně pěstovaná, léčí se ve vybraných lékařských salónech. Vínuje se i kosmetice. Jak známo dává si pravidelně barvit vlasy do tmava.

Je to dvojí dítě srpna. Poprvé se narodil v roce 1917 na Prešovsku, podruhé 21. sr. na 1968, když do Prahy vtrhla sovětská vojska a odvezla Bilaka v tanku na sovětské velvyslanectví... Půjde už nyní konečně do důchodu tento muž, s nímž jsou spjaty nejtěžší chyby kulturní politiky, pronásledování a vyhazovací teror vůči kultuře za posledních devatenáct let?

BULOU ZMĚNY

Keždého překvapilo, že při volbách do vedoucích orgánů uměleckých svazů nedošlo ke změnám. Konzolizátoři zůstali na svých místech. Na sjezdu dramatických um. leč o tom mluvil i Bilak: "Ozývají se i takové hlasy, že je třeba přehodnotit vývoj od roku 1968 a zřít se mnoha stanovisek, zásad i těch umělců, kteří pomáhali překonávat krizi. KSČ... na nikoho, kdo pomáhal, nezapomíná." Vyslovil tím zásadu husákovského vedení, které ač zmítáno rozpory uvnitř, na venek chce zachovávat zdání jednoty. Proto třeba, když došlo nedávno k ostrému osobnímu střetnutí Havlíka a Müllera na schůzi oddělení sekretariátu ÚV KSČ, museli se dostavit k Husákovi, "smířit se" před ním a podat si ruku na důkaz, že potáhnou zespolu.

Jak se proslýchá, připravují se ve všech uměleckých svazech změny. Žádný z předstů prý nevydrží celé volební období a postupně prý odejdou ze zdravotních důvodů všichni ti Skálové, Kořákové a další. Proto si teď také nahonem prosadili nový honorářový systém, který jim - zasloužilým a národním - má zajistit důkladné finanční zázemí i v důchodu.

O PROFESIONÁLNÍM STROJOPIŠNÉM OPISOVÁNÍ

"Kritický sborník" nedávno otiskl podnětnou stať Miroslava Červenky o tzv. samizdatech. Jak jsme tu již několikrát uvedli, nepokládáme tento termín převzatý z ruštiny za adekvátní tomu, co označuje. Není to "izda-

telstvo", tj. vydávání podle vydavatelského zákona, nýbrž šíření díla podle autorského zákona č. 35 z roku 1965/ Sb. A na takové šíření se nevztahuje žádné vydavatelské oprávnění a nemůže být tedy ani postiženo, že nedodržíme vydavatelský zákon.

Citujeme však z Červenky; který požaduje vysokou profesionalitu redakční práce při těchto opisech literárních děl: " Vycházím z existence samizmatu jako jednoho z hlavních projevů souběžné kultury. Snad jsem mohl říci "paralelní" kultury, ale ten přívlastek se mi nezdá vystihovat počty, za nichž právě ve strojopisných edicích se realizuje legitimní pokračování tradice českého písemnictví, zatímco tištěná literatura - spon pokud běží o původní beletrii - plýtvá svými aparáty a typografickými prostředky na produkování okrajových a v povětří visících výtvorů bez tradice. Jedním z atributů české tradice je pak právě to, že jazyk se zachraňuje, rozvíjí a diferencuje zároveň se svým písemnictvím. Jestliže autoři, editoři a opisovači vzali na sebe úkol udržet a rozvinout dědictví Máchovo, Nerudovo, Vančurovo, Čapkov, Čechovo i v chaurných podmínkách konce tisíciletí, eo ipso už přijali také tuto jen zdánlivě okrajovou a zatěžující povinnost."

VĚRNÝ SLUŽEBNÍK PRAVLY

V nakladatelství Poesie mimo domov vyšla koncem loňského roku básnická sbírka Jaromíra Hořce "Bohemus". Je připisána památce českého malíře a rytce Václava Hollarova... a aby byla napsána už na počátku roku 1969! Kdo ovšem zná zdejší počty, zvláště ono obrovské salto do normalizace, k němuž právě tento rok připravoval odraz, toho to nepřekvapí. Zaregistruje jen, že Jaromír Hořec "vyfasoval" zákeř publikacní činnosti mezi prvními, ne-li vůbec jako první. Je však dobře, že jeho Bohemus vychází, třebaže až po sedmácti letech. Je to dobře především ze dvou důvodů:

Zprv, čteme zase po dlouhé době skutečnou poesii. Není v ní také ani stopy po někdejší mladické sršatosti básníkově. Je v ní, pochopitelně, zmoudření, nese patrné stopy ječné cizelerské práce se slovem: chtěl být plně práv velkého rytce, jehož památku uctívá, a jenž "zná se s hvězdami/ které sedí kolem dubového stolu/ a pijí s ním/ na třpyt výnné růže..."

A zadruhé, tato básnická sbírka dokumentuje neopakovatelným způsobem dobu, ve které vznikala, nese její plnou pečeť, její tehdejší bolest, její vzduch její naděje. Navíc umocňuje bolestný, ale tím nepokořitelnější pocit českosti, který zazdí naplno jen tehdy když nacouvne před nebezpečím a nedá se zlomit ani příkladem mnohých, kteří couvli... Jak překvapivě rezonuje Hollarův rok 1627 s naším 1969! Jak k nám hovoří například toto trojverší charakterizující Komenského:

Když promluvil
čeština rozsvítila v místnosti
všechny svíčky...

Tyto verše pouze nevzpomínají na velkého a věrného Čecha, ale připomínají, s oním odstupem času tím naléhavěji, jak zoufale potřebuje tento národ nové a nové rozžehovace světel.

Na pozadí Hollarova osudu vytváří Jaromír Hořec velké podobnosti. Jeho síla tkví ve slově, střídém, přesném a krásném zároveň, jakým se vyznačuje jen opravdová poesie. Z té sbírky by se daly citovat desítky veršů, jejichž hloubka a nadčasová platnost jen vzrůstají. Třeba "...kde všichni zapomínají o překot" či "Poseďlý touhou/ po krajině s převislým stromem/ kde koliv na světě/ trčí na bezcesti..."

Snaží se, a s úspěchem, o výtvarné, téměř barevné vidění, aby tak mohl věrně sledovat Hollarovu cestu: "Takovou oblohu má jen Praha/ stěží vzít jehlu/ sama vyryje/ do nedohledného blankytu/ řeku a světly soulad vši."

Sbírka Bohemus uzavírají básně Smrt Václava Hollarova a Epitaf patřící po mém soudu k nejsilnějším. První končí dvojverším: "Dokořán se otevřela/ noc mateřštiny" a druhá, nezapomenutelným sedmiverším:

...vyrýt na leptu
nikdy nedokončeném
několik klidných čar
podle nichž by poznali
že kdysi tudy šel
věrný služebník pravdy
Wenceslaus Hollar Bohemus

K. ZIESEK